

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Meglepő, csodálatra méltó, s hozzá tehetnők, hihetetlen dolgok történnek csak egy rövid emberöltő alatt is. Híven emlékszem, hogy gyermekkoromban, a falunk határán az erdőről induló s másfél kilométernyire csatlakozó két árok, oly kicsiny s oly keskeny volt, hogy tavasszal a játszadozó báránycsordák könnyen átugrottak rajta. Most csak repülő hídon át lehet közlekedni felettük, s némely részök oly mélyre sülyedt, hogy a két mart száz méter távolra esik egymástól. Ha a hosszúságot átlag egy kilométernek vesszük, holott ennél több, a szélességet 30, a mélységet 20 méternek, rájövünk, hogy a székely gazdák egy nagyon kicsiny határban két kis árok miatt több talajt veszítettek el, mint a mennyi egy közepes gazdának összes földbirtoka. Ez így történt minden kis patak mentén, mert sem a gazdák, sem a községi, sem az állami hatóság nem segítettek addig, amíg a baj még csak csirájában volt.

*

Ami a szántófölddel történt, ugyanaz történt, ugyanaz történik az emberekkel is. Az ökör leapadott tehenre, a tehen átváltozott bivallá, azután egy kecskére s legvégül koldusbotra jutott a székely gazdaság. A székely pedig vagy Romániában, vagy Ámérikában, éppen úgy koptatja becsületét, emberségét, hazaszeretetét és faji büszkeségét, mint ahogy kopott a földje. Minthogy egy irányban haladnak, mindketten belemerülnék az idegen világ oceánjába, s egy következő nemzedék még híroket sem fogja hallani, nevöket sem fogja emlegetni. Most már igazán kérdezhetné a költő: „Régi dicsőségünk hol késel az éjji homályban?”

*

Sokszor elnézem a kolozsvári templom gyülekezetét, s mindig egygyel több okom van arra a gondolatra, hogy a templom az emberek életének és gondolkodásának legjobb tükré. A nők mindig többen vannak a férfiaknál, mert ők szeretnek is, tudnak is imádkozni; a gazdálkodó emberek is szeretik a templomot s a helyök sohasem üres egészen; a hivatalnok sereg csak a nagy ünnepen van jelen, mert őt a hivatalban tartják, az iparosok közül kevesen jelennek meg, mert őket ellátják a szakszervezetek a szentkönyv helyett a 32 levelű bibliával, áhitat helyett trafik füsttel, prédikáció helyett Népszavával, zsoltárénekek helyett a Marseillessel, s úrvacsora helyett sztrájkoló gyűlésekkel. A diákság délután egyáltalában nincs ott, délelőtt ott ülnek, de legtöbbször hallván, nem hallja az igét, sőt azt is sokan megteszik, a közönség példáját követvén, hogy az úrvacsorához terített asztal mellett kísétálnak.

*

Valami nagyon érdekes dolog kerülne össze azokból a beszédekből, amelyeket a diákok a nyári szünidőn odahaza elmeséltek. Ha egy gyorsíró mindeniket lejegyezhetné volna, a nagy többség beszédéből az derülne ki, hogy a tanárok borzasztó rosszak, igazságtalanok, üldözik a szegény fiukat s megbuktatják minden igaz ok nélkül, pedig legfennebb csak egyszer szólították föl, s akkor is „jól“ tudtak felelni. Hát annyi bizonyos, hogy a tanárnak átka a vizsga, a tanulásnak sülyesztője a vizsga, s az egész gymnasiumi rendszernek egyetlen célja a bizonyítvány, mert a nélkül nem lehet haladni. Oh jövel szép idő, midőn a tanár azért tanít, hogy tanuljon tőle a tanuló, a tanuló pedig azért tanul, hogy tudjon.

*

Ha építeni olyan könnyű volna, mint rontani, akkor nálunk volnának a világ legszebb épületei, legüdvösebb intézményei, mert nálunk nemcsak az ifju, hanem a felnőtt kamaszok is arra használják a kést, hogy a szép gyümölcsfát, vagy a csinos kerítést, vagy a szépen megfestett padot, vagy a templom oldalát, orgonáját, énekes könyveit összevagdadják, piszkálják, piszkolják, törjék és hasogassák. A kolozsvári drága kollegiumban az erős kőből készült korlátba, ott a lépcsőházban, már belemetszette az éles bicsok az érdemes ifju kezdőbetűit, pedig alapos az a gyanu, hogy szülői nagy szegénysége okából még féldíjat sem fizet a tanításért, lakásért, fűtésért és világításért, s az uri szép palotáért, amelyre mások büszkének lennének.

*

Régi igazság, hogy kritizálni könnyebb, mint teremteni,

vagy legalább is termelni valamit. Tapasztalni lehet azt is, hogy könnyebb kigondolni valamit, mint azt végre is hajtani. Újabb időben tapasztalni lehet, hogy körünkben, ifjú és kevésbé ifjú afiai szeretnek megpendíteni, vagyis indítványozni egy s más eszmét. Nagy tiszteletreméltó dolog, mert igazolja, hogy gondolkozni szeretnek s tudnak is. Mi azt szeretnők ha a szép gondolatok egészen megérlelve és kidolgozva jelennének meg, mert akkor könnyebben bele jutnának az élet forgatagába, s hamarább megedződnének és bebizonyítnák életrevalóságukat.

*

Nem egyszer tapasztaljuk, hogy olyan embereink, akik a falusi iskolai és házi oktatáson kívül is részesültek egy s más tanításban, igen könnyen bele élnek magukat abba a gondolatba, hogy ők a legokosabb emberek, nemcsak a faluban és a szomszéd falukban, hanem tán a félmegyében is. Az értelmes, fogékony s tanult embereket nagyon megbecsüli a pap, a tanító, a körjegyző, az orvos, s még a főszolgabíró, s bizonynyal a főispán is. Nem is szabad, hogy másképen legyen, mert hát ők különbek, mint a többi ötszáz, vagy ezer ember s még kitudja hány, de az ám a nagy baj, hogy gyakorta megesik, hogy ezek az emberek, a nagy becsülést, nem jól értelmezik a maguk javára. Baj, hogy igen nagy tőkét faragnak belőle, elhiszik magukat s azt gondolják, hogy mindennek úgy kell lenni, ahogy ők gondolják. Hej pedig csak az lenne ám az igazi baj. A kisebb emberek szava sokszor vált hasznára a községnek vagy az egyháznak. Minthogy falusi dolgokra gondolunk, elmondunk egy gazdasági hasonlatot. A kerékszeg kicsiny portéka egy nagy szekérhez mérve. Lehet csinálni akár egy darab fából is, de a szekeresnek legyen esze s vigyázzon amikor elindul a buzával megrakott szekérrel, mert ha kiesik a kerékszeg, ki fog esni a kerék, eltörik a tengely, feldől a szekér s a szép tiszta-buzának jó része kárba megy, s még ráadásul haza sem lehet szállítani, amíg más szekeret nem szereznek. Hát jó lesz megbecsülni a kis embereket is, s jó lesz nem hinni el magát annak, akinek tehetségét, vagy tudását megbecsülik.

*

Aratás ideje van. Gazda-embernek ez az esztendő legszebb, legértékesebb része. Félünk, hogy az idén sok helyen aratnak ének nélkül, mert inkább fogja a bánat, mint az öröm. A tavasz vetései sokat ígérnek, tehát nem kell kétségbeesni. A jó gazda, ha egyszersmind józan életű is, nem hajtja búra a fejét, s nem fojtja italba a bánatát. A magyarnak az a baja, hogy könnyen bűnnek adja magát, ami nála azt jelenti, hogy nem dolgozik,

nem eszik rendesen, hanem rendetlenül él, mértéktelenül iszik, vagyis egy baj helyett szerez magának sokat.

*

»A kényelemvadászó irigység s a nagyzóló hóbort öltögeti nyelvét a munkás emberre és munkájában zavarni akarja«. Ezt olvastuk egyik munkás emberünk leveléből, s ide írjuk, mert mintha látnók azt az ördögi arculatot. Itt van tán a hátunk mögött is, ott van mikor a gazda üszüg nélküli szép piros tisztabuzát arat, ott van mikor valaki jó ökörrrel szánt, amikor a kenyeret szalonnával eszi, amikor a korcsmát elkerüli, s a pénzét nem füstöli el. Amikor Jób boldog családapa, s gazdag birtokos volt, az ördög egyenesen az Istenhez ment és gunyolódni kezdett és bizonyította, hogy Jób így is amugy is, nem érdemli meg azt a sok jót, amit rápazarol, mert ő is csak olyan rossz, mint a többi. Addig és addig folytatta ördögi mesterségét, amíg Isten Jóbnak közelébe engedte. No az ördögnek sem kellett egyéb. Ami hamisság, hazugság, gonoszság és csalfaság volt a földön és a föld alatt, mind azt előszedte és Jóbbal szemben fölhasználta. El is gyötörte annyira, hogy a szegény ember inkább szeretett volna meghalni, hogysémen élni. No hát ilyenfajta ördögök, de az ördög ismertető jelei nélkül, itt olalkodnak mindenütt s kivetik a mérget ételünkbe, rontják a kedvünket és igyekeznek semmivé tenni mindenünket. Miután mi élni és dolgozni és becsületben maradni akarunk, hát egyszerűen nem vesszük számba ezt a gonoszt, sem azt a másikat. Nem egyiket sem, ha még egyszer, vagy százszor annyira mérgeledik is. Nekünk jogunk van élni és dolgozni és haladni, s ha lehet boldogulni is. Nekünk kedvünk van elkerülni a hitványságot, vagyis nincs kedvünk a sötétség, az éjszaka munkájára, s mi azt mondjuk, hogy végül is mi fogunk győzni.

A beszédek hosszúsága.

A prófétai prédikátornak nincs szüksége, hogy beszédének perceit számlálja. Amig ő ihletve van, hallgatósága ki nem fárad soha. A „Brittish Weekly“ visszaemlékezéseket ad a beszédek hosszúságáról. Két vagy 3 ezer jegyzék küldetett be. A leg-hosszabb beszédeket Davidson Donoold pap tartotta a scotlandi szabad egyházban és Bailey W. E. Angliában az új methodista egyházban. Mindkettő 1 óráig és 29 percig beszélt. A leg-rövidebb beszédet Bicheno G. egy primitiv methodista pap tartotta, kinek beszéde 5 és $\frac{3}{4}$ perc hosszú volt. Dr. Watson

János 37 percig beszélt, addig Spurgeon Tamás is, aki az atyjának volt utóda a londoni székesegyházban, míg dr. Harton F. R. 35 percig beszélt. E statisztikai eredmény azt mutatja, hogy a rövidebb beszédeket különösen azok tartották, kik az angol egyházzal voltak összeköttetésben.

Ez a kimutatás azt bizonyítja, hogy a valódi tehetséggel bíró emberek csak egy félóráig vagy kevéssel tovább beszélnek, de azokat, kik 50 perctől 1 óráig beszélnek, a világ valódi nagy papoknak tartja.

Bár a mi székely népünk a hosszú kolbászt és rövid prédikációt szereti, érdekes volna tudni, mennyi ideig beszélt Sylvester, Kriza, Koronka, Derzsi Károly stb., stb.

Fazakas L.
pap.

Hány könyvtárunk van?

Egy buzgó unitáriussal beszélgetve, nagyon fönnakadtunk ennél a kérdésnél: *Hány könyvtárunk van?* Ő így vélekedett: Hát bizonynal annyi, ahány ekklésia. Én mosollyal feleltem.

— No, no, mondá barátom, de hiszen mégis a legtöbb ekklésiában lenni kell.

— Ne vitassuk ezt a kérdést, nehogy kiábrándulj, mondám és ezzel félbeszakítottam a beszélgetést.

De a kérdés nem hagyott nyugtot nekem, s nem hagy most sem, pedig már éjfélre jár az idő.

Nagyon jó lenne tudni. Meg is kell tudni, mert a könyv a műveltség fokmérője. Ahol nincs közkönyvtár, tehát nincs miből olvassanak, ott a műveltség 0-fokon, tehát fagypontra áll. Könnyen emelkedhetik a meleg felé, de le is eshetik egészen a Öéghegyek közé. Ahol nem kell a könyv, ott nem kell az okos beszéd, de igen a rút, a szennyes, a korcsmai pletyka, káromkodás, veszekedés, verekedés.

Ha valakinek van egyetlen jó könyve, annak van egy megbízható tanácsadója, barátja, vigasztalója.

Jól emlékszem még arra az időre, amikor az unitárius ifjúság kezén csakis egy könyv forgott: az énekeskönyv. Mikor a lelki szomjúság utolért az énekeskönyv elején levő imádságokat olvastam, nem is egyszer, hanem sokszor.

Hogy most is vannak szomjazó ifjú lelkek, bizonyos, hogy vannak jó könyvek, még bizonyosabb, de... s itt következik a

nagy kérdés, falun vagy városon is van-e hová folyamodjék az olvasni szerető gyermek.

Nekünk a jó öreg Derzsi mester – az Isten nyugtassa meg – ide adott egy-egy újságot, amelyben valami olvasni valót talált. Igaz, hogy nagyoknak volt írva, de mégis csak végig betűztük s hittük, hogy értjük.

Most a legszebb és legjobb, tiszta magyaros könyveket, egyenesen gyermekek részére írva, százával lehet kapni. Tartalmuk a gyermek szívből van szedve, tehát ott visszhangra is talál. A tábla, a címlap, a betűk, a képek, még a papír is izléses, gondos. Minden olyan, amelyetől a gyermek lelke nő, mint a fűszál az esőcsepptől s a napsugártól.

De hát mi is a kérdés? Hány jó olvasókönyv van egy faluban. Van-e csak egy is, a szegény gyermekek számára?

Ne mondjátok, hogy nincs, hisz ti, akik ezeket a szavakat olvassátok anyák és apák vagytok s ha éheznek és szomjúhozik gyermeketek a ti bűnötök, mert nektek kell táplálotok.

Hallom a feleletet: Elég ha jut száraz kenyérré csak az kellene, hogy könyvre is költsünk!

Az ember háta borsózik az ilyen szívtelen beszéd hallatára, de nem szalad el a betegtől ha jó és becsületes orvos, hanem rendel, vagyis receptet ír.

A mi receptünk ez: Járj végére, hogy mi lett azzal a néhány könyvvel, amelyeket ezelőtt az iskolai könyvtárnak ajándékozott volt Igaz Aron a falu szülöttje. Tudakozd meg, hogy az olvasó társaság könyvei és lapjai hol vannak, s mikor mindennek végére jártál s szomorúan látod, hogy mindennek vége van: kezdj új munkához új és okos terv szerint. Gyűjts könyvtárat. Ne szégyeld kérni azoktól a kiknek van. Írj az E. M. K. E.-nek, a Dávid-Ferenc Egyletnek, a miniszteriumnak, a könyvkiadóknak, a nagy könyvtáraknak és kapni fogsz a nagyoknak, a kicsiknek is s azután mind úgy rákapnak a jó olvasmányra, mint a méhek a virágra, a gyermekek az almára s a juhok a legelőre.

On kedves olvasónk, ön legyen az, aki megérti és fölfogja ezt a lélekmentő dolgot. Ne pihenjen meg a míg úgy nem lesz ahogy lenni kell s majd három esztendő múlva, tehát 1910-ben aztán végére járunk a dolgoknak s akkor megadjuk a választ hívó és bízó barátunknak s akkor talán nem fog csalatkozni mert csakugyan lesz könyvtár minden községben.

E helyen László Domokos gondnok úr arcképét és életrajzát szándékoztunk közölni még a múlt számban, de akkor egy szerencsétlen eset, most a strike lehetetlenné tette.

Szerk.

Az udvarhelyi unitárius egyházkör.

E kör évi rendes közgyűlését június 20-án a vargyasi népes egyházközségben tartotta *Kisgyörgy* Sándor esperes és *László* Domokos kir. táblai bíró e. k. fel. ü. gondnok elnöklete alatt, *Pál* Ferenc köri jegyző tollvitele mellett a lelkészek, tanítók és képviselők szépszámu jelenlétével. A közgyűlésen mindvégig jelenvolt és meleg érdeklődéssel vett részt tanácskozásainkon a mi másik f. ü. gondnokunk: *Daniel* Lajos, ez a lélekből álló, általánosan ismert köztevékenységű férfit. Gyűlésünknek még két kiváló vendége is volt: dr. *Domokos* Andor vármegyei alispán és dr. *Pálffy* Jenő székelyudvarhelyi szolgabíróafia.

A közgyűlést *László* f. ü. gondnok nyitotta meg emelkedett, unitárius hitszeretettől áthatott beszéddel, mely után *Demeter* Dénes közügyigazgató kérte rövid, de búzgó imában Istenünk áldását tanácskozásainkra. (Ez új intézkedés, *Kisgyörgy* esperes bölcsességére vall s az ő vallásos lelkéről teszen bizonyosságot.)* Megalakulás után *Bálint* Balázs lokodi községi tanító-énekvezér tett hivatali esküt. Köri jegyző olvasta fel az esperes mindenre kiterjedő, nagy gonddal szerkesztett jelentését, melyből közöljük, hogy az egyh. kör lélekszáma 12986, kereszteltetett 363, házasságot kötött 106, meghalt 242, konfirmált 266. Az egyh. kör bevétele 47136 K 68 f, kiadása 45410 K 39 f, maradvány 1726 K 29 f. Adósság 14994 K 51 f, vagyon különböző alapokban 115,948 K 31 f. Gabonában 1115 Hl. 51 l. Az évi kegyes adományok s közmunkák értéke 9467 K 64 f tesz ki. A jelentés szerint belső emberek és hívek között békességes előre törekvés, nemes igyekezet van. Templomba járás mindenütt példaszerű. Így is illik a Homoródmelléki régi hithű atyafiakhoz.

A közgyűlés örvendetesen tudomásul véve a jelentést, csak magához cselekedett méltólag, midőn azért az esperesnek köszönetet mondott, kívánva, hogy ily esperesi jelentéseket adhasson sok éveken át!

A br. P. Horváth K. főgondnok gondolatokban gazdag, rövid köszönő levelét a fia elhunyt feletti részvétért a dr. Ferenczy G. jogtanácsos köszönetét orsz. képviselővé választása feletti üdvözetért — mint a múlt évi közgyűlési átiratokra kapott választ — a közgyűlés tudomásul vette. A sz.-kereszturi iskolának 8 osztályúvá fejlesztése iránti indítványt közgyűlés

* Ohajtandó ez a többi egyh. körökben is. Üdvözet *Kisgyörgy* esperes asfának a kezdeményezésért. Szerk.

egyhangulag, melegen pártolja és ohajtja kivitelét székely híveink érdekében feltétlenül.

Az istentisztelet-tartás ideje elérkezvén, közgyűlés ezidőre és azutáni $\frac{1}{4}$ órára felfüggesztetett.

Az istentiszteletnél énekvezér *Vajda* Antal városfalvi tanító volt, tisztét ügyesen oldva meg. Imát és hatásos egyházi beszédet *Balázs* András kénosi lelkész tartott Róm. XIV. r. 19 v. alapján. *Pál* Ferenc jegyző, mint esperes-helyettes köszöntötte a vargyasi gyülekezetet, köszönte meg a szíves elfogadást és áldást kért e nemes községre.

Szünet után a tanácskozás megkezdődvén, az iskolai vizsgálatokról, nyári vasárnapi tanításról, az egyh. köri pénztárról, D. F. segélyalapról és a segélyezésekről a bizottsági jelentések tárgyalattak. A vizsgai eredmény kitűnő és jó között váltakozik, nyári vasárnapi tanítás szép eredménnyel tartatott 3 ekklezsiát kivéve. (Abásfalván pap betegeskedett, Lokodon pap nem volt, Udvarhelyen helyiség hiánya miatt.)

A közgyűlést mozgalmassá tették a választások, melyeknek eredménye ez: dr. Ferenczy G. lemondásával megürült jogtanácsosi állásra megválasztatott dr. *Péterfi* Áron ügyvéd, főtanácsosi képviselőnek az egyh. tanácsosnak választatott *Pál* F. helyébe *Ürmösi* Károly h.-jánosfalvi lelkész, nevelésügyi bizottsági elnöknek *Demeter* Dénes karácsonyfalvi lelkész és 5 tagu bizottság, segélyezési bizottsági elnöknek *Ajtay* János h.-almási lelkész 4 taggal, pénzügyi biz. elnöknek *Péter* Sándor h. városfalvi lelkész 4 taggal, véleményező biz. elnöknek *Pál* Ferenc oklándi lelkész 4 taggal.

A felsőbb leiratok tudomásul vétettek, különben is azokat az esperesi hivatal a leérkezés után körlevélileg már közölte volt.

Majd letárgyalattak az indítványok és javaslatok, ezek közül megemlíjtük a n. ügyi biz. 2 indítványát. Egyik arra vonatkozik, hogy a nyári vasárnapi tanításnál a kebli tanács tagjai legyenek a hiányzók ellenőrei és a bizottság a mulasztókra bírságot is alkalmazni ohajt. A másik része az iskolás növendékek templomba vitelére és ott a kebli tanács felügyeletére vonatkozik. Közgyűlés az indítványt a bírság alkalmazása kivételével, elfogadta. Másik indítványa a bizottságnak az volt, hogy az egyh. főhatóság csak azokat a hitoktatókat honorálja elismeréssel és jegyzőkönyvi köszönettel, kik önként, illetve minden díjazás nélkül tanítanak. Ezt is a közgyűlés elfogadta és helyesen, mert minden hitoktató és énektanító a jó munkáért már abban megtalálja a jutalmát s ha tán feladatát lelkiismeretesen oldotta meg, külön köszönetet nem várhat. Jegyzőkönyvi elismerés, köszönet csak azoknak szólhat, kik *ingyen* végezték

buzgósággal e tisztet. *Balázs* András kénosi lelkész amaz indítványa is elfogadtatott, hogy jövőre főtanácsai képviselőknak csak azok választhatók, kik az egyh. kör területén laknak. E kérdéshez — ellenkező állásponton levők, mert ilyenek is voltak — az idő előhaladottságára való tekintettel nem szóltak hozzá s a vitát annyival is inkább megérdemelte volna, mert a véleményező bizottság sem foglalkozott ez indítvánnyal. A jegyzőkönyv hitelesítésére 3 tagú bizottság (*Demeter D.*, *Tibáld J.*, *Bedő J.*) kiküldése után elnök bezárta a közgyűlést, mely az elnökség éltetésével szétoszlott a gyűlés helyéről.

Tudósításunk hiányos és csonka lenne, ha jelen közgyűlésünk ünnepségéről meg nem emlékeznénk s bár ez ünnepély a gyűlés elején történt. itt emlékezünk meg arról, hogy jobban kidomborodjék egyszerűsége mellett is, annak közvetlen melegsége és fénye, mert nem kevesebbről van szó, mint szeretve tisztelt f. ü. gondnokunknak *László Domokos*nak e „nobile officium“-ban 30 évi buzgó szolgálatának évfordulójáról. *Kisgyörgy* esperes az egyházkör, maga és családja nevében emlékezett meg *L. D.* igazi hűséggel teljesített 30 éves működéséről s az egek urát kérte, hogy őt tartsa meg hosszas ideig egyházunk szolgálatában. Az ünnepelt f. ü. gondnok meghatva mondott hálás köszönetet a nem remélt és nem várt kitüntetésért. Mély, vallásos, szívből fakadó szavakban tett ígéretet, hogy ezután is ősei ragaszkodó hitével, buzgóságával fogja szolgálni egyházát, sőt birói pályájáról nemsokára visszavonulva, egész lelkét csak egyházunk s vallásunk ügyéért fogja áldozni. Minden szavából kiérzett, hogy *L. D.* igazi világi papunk — mi pedig hallva az ígéretét és bebizonyítva a múltból már, avagy halgathattunk volna-é?! Nem!... Szívünk érzését juttattuk lelkes hangu kifejezésre s éljenzésünket a tempiom boltozata visszhangozta.

Az *E. K. Tanács* 503—1907 sz. leiratában szintén melegen emlékezett meg *L. D.* f. ü. gondnok úr hasznos és buzgó szolgálatáról....

Ünnepélyes, emelkedett hangulat uralkodott a közebednél is, hol magasröptű pohárköszöntőkben emlékeztünk meg egyházunk illustris vezetőségéről, munkás egyházi és világi tagjairól.

Dr.

Filep Albert és Sikó Miklós.

A nemrégien elhunyt *Filep Albert* ny. tanfelügyelő és orsz. képviselő sajátkezű levelét őrizem kegyelettel. Minthogy ez a levél róla s *Sikó Miklós* festőről nagyon becses adatokat

tartalmaz, részint a Filep Albert életrajza kibővítésére, részint a Sikó Miklós iránti kegyeletből közreadom. Bármelyik jeles férfiuról szívesen veszek újabb életrajzi adatot.

B. Gy.

Maros-Sz -Király ápril. 11-én.

Kedves Öcsém!

Folyó hó 18-ról kelt becses soraira sietek válaszolni:

Sikó Miklósnek nagyapja ügyvéd volt Marosvásárhelyt, apja számfeletti kir. táblai bíró, Miklósnek neje testvérem Filep Róza. Apja igen is vagyonos ember volt, tekintélyes birtokai voltak: Udverhelyszék, Kolozs és Szolnok megyékben, Kolozsvárt három háza.

Miklós már öt-hat éves korában nagy hajlamot mutatott a festészethez, játék helyett, kréta, plajbász vagy holt szénnel mindég rajzolt, ha apja ez irányban nevelteti, meg vagyok győződve európai hírű festő lesz belőle, de ez korlátolt felfogással, ellenkezőleg mint kellett volna, mindent elkövetett, — saját szavaival élve, hogy líjából ne legyen pictor. — Tanulmányait a vásárhelyi ref. collegiumban végezve, királyi táblai concellista lett. Megnősült 1845-ben. Ekkor is mindig festészettel foglalkozva, apja csaknem mindent megtagadott tőle, e miatt kiment nejével együtt Bukarestbe s ott másfél évig festészettel tartotta fen magát.

A forradalom alatt kezdetben a kolozsvári lovas nemzet-öröknél szolgált, 49-be Januárba a 87-ik honvéd zászlóaljba — melybe magam is mint százados szolgáltam — lépett át, mint főhadnagy, azonban mindjárt Február elején, a Királynémeti csatában Urbán által elfogatott, és mint hadi fogoly Galliciába vitetett, Pissimilbe volt huzamosabb ideig, itt kezdette a császári tiszteket lefesteni, ez által megnyervén, megengedték, hogy a városba kijárhasson, így ösmerkedett meg lengyel hazafiakkal, kiknek segítségével megszökött, a Kárpátokon, gyalog árutakon jött keresztül, s kevéssel a fegyver letétel előtt haza érkezett.

Apja halála után 53 vagy 54-be kiment Münchenbe ott egy évig tanulmányainak élt, ez volt egyedüli képeztetése.

Láttam 12 éves korába egészen hű és találó arcképeit.

Ezek azok mikkel szolgálataira lehetek.

Maradok édes öcsém őszinte üdvözzetével, tisztelő barátja:

Filep Albert.

Ev. lelkész adománya az unitárius kollegiumnak.

Turcsányi Gyula ev. nyug. lelkész is azok közé tartozik, akik mindennél többre becsülik a keresztény testvéri egyetértést és szeretetet. Mint jószomszéd s mint felvilágosult ember, állandóan kereste és becsülte barátságunkat. Ennek, nyugalomba vonultával igen szép jelét adta, amit az alábbi levél is bizonyít, melyet a szerkesztőhöz írt. A főiskola hatósága kifejezi méltánylását, de én is meleg és hálás köszönetünket.

Kedves Barátom!

Amint tudod, az isten megtagadta tőlünk azt az örömet, hogy családi életünket *saját* gyermekeink tették volna élénk-ké, boldoggá. E hiányt kedves nevelt gyermekeink pótolták — már amennyire pótolható. De örömben azért mégis bőven volt részünk *általuk*; mert valóban jók voltak s elkövettek mindent, ami szíveinket boldogította, s ezért az édes kárpótlásért hála-telt lélekkel áldjuk istenünket...

Ám az ő nevelésükben a kolozsvári unitárius főgimnázium tanári kara — valahányan jó barátaim — igazi szeretettel támogattak.

Ezt a jóakaratot, de még inkább azt a sok irányban érvényesülő, hazafiasan vallásos törekvést, melyet e tanintézet minden irányban érvényesít, mindég meleg érdeklődéssel, figyelem és szivemből méltattam.

Most ezért, midőn itt, közvetlen közeletekben átélt sok kedves emlékekkel, több mint 30 évi munkásság után lelkész-tanítói munkásságomtól nyugalomba vonulok, rendezem egyebek között igen jelentékeny értéket képviselő könyvtáromat is. Ennek nagyrészét olyannak találtam, mely egy protestáns főtanoda könyvtárának értékét, különösen, ha ez theologiai fakultással is ki van bővítve, mindenestre növeli.

Arra határoztam el magamat, hogy irántatok érzett őszinte rokonszenvemnek, barátságomnak és tiszteletemnek az által is adok kifejezést, hogy ezen könyveket a ti főtanodátok könyvtárának adományozom.

Hozzád juttatok azért mellékelve egy ivre terjedő 72 folyószám alatt jegyzett könyvjegyzéket azzal a baráti kéréssel: légy szives azt átnézni s ha intencióimat méltánylod, intézkedni, hogy e könyvek kellő helyre elszállíttassanak, s az igazgatóság rendelkezésére bocsáttassanak.

Amennyiben azonban rendezésem tovább folytatása mellett még több értékes könyv is áll rendelkezésemre, illetve képezi birtokomat, azokat is hozzátok kívánom juttatni, ha ezzel — mint hiszem — az unitárius főiskolának jó szolgálatot teszek.

Kérlek most már, hogy az elszállításra nézve légy szives mihamarább intézkedni.

Maradtam, magamat továbbra is barátságodba ajánlottan igaz híved:

Turchányi Gyula.

I R O D A L O M.

Csányi Lászlóról. A 49-es nagy vértanuk közé tartozik Csányi László is, Drávavidéki és Erdélyi híres kormánybiztos s közlekedési miniszter, ki a hazához való törhetetlen ragaszkodásnak leghívebb mintaképe. Szülővármegyéjének székesvárosában Zalaegerszegen emelendő emléksobrára Borbély György gimnáziumi tanár gyűjti a pénzt Magyar Paizs cz. lapjával. A nagy hősről egy 110 oldalos emlékkönyvet is állított össze Borbély tanár, hogy egyrészt népszerűsítse első sorban saját szülőmegyéjében a közönség előtt már-már feledésbe menő nagy alakot, másrészt, hogy az élet és jellemrajzára vonatkozó egyes akatokat a még élő kortársaktól összegyűjtve megmentse a feledéstől egy esetleges monografia számára. Az emlékkönyvet képek élénkítik: Csánynak legelterjedtebb mellképe s a vármegye székházában levő, Barabás Miklóstól festett nagy állóképének másolata, továbbá Csány a bitófán Br. Jeszenák Jánossal s a Csánban levő szülőházáról és udvarról (most a gróf Batthyány Pál birtoka) mintegy 15 kép és autogramm. — A tetszetős könyvet 2 koronáért meglehet szerezni Zalaegerszegen a Magyar Paizs szerkesztőségétől s a könyvesboltban. A tiszta jövedelmet szerző a Csány szoborra adja.

Czigánymesék. Jó gyermekek számára írta *Péterfy* Tamás. Színes kötésben, sok képpel. Ára 1 korona.

Székely mesék. Jó gyermekek számára írta *Péterfy* Tamás. Ill-ik bővített kiadás. Sok képpel, színes kötésben ára 1 kor.

Virágmesék. Jó kislányok számára írta *Péterfy* Tamás, dr. ippei *Klein* Béla rajzaival. Színes kötésben ára 1 kor. Kapható minden könyvesboltban vagy az ár beküldésére portómentesen küldi *Péterfy* Tamás (Budapest, IX. Köztelek. *Péterfy* Tamás oly kitünő mesemondó, hogy könyveit mindenütt nagyon kedvelik. Ahol egyiket megismerték, a másikat is kívánják.

Ne fojtsd el könnyed záporát, mert valamint a sötét felhő cseppjei megtisztítják a levegőt, úgy a könny is lemossa a fájdalom nyomait az arcról, s megenyhíti a keblet.

vagy a társulat célját, vagy hitét kifejezik. Erre indította a már néhai Reville Albert párisi tanárnak Genfben tett indítvány.

Nyilvános köszönet. Az Erd. Prot. Lapból vesszük át egy nyilvános köszönet tartalmát és sorait. Kivételes dolog ám ez, de érdemes a nagy nyilvánosságra. *Bölni Sikó Lajos*afia, septéri birtokos 250 kor. értékű szép úrasztali poharat ajándékozott a köböllküti ev. ref. egyháznak. Horváth Ödön ev. ref. lelkész köszönő szavai: «Midőn egyházam nevében ezt a nemes áldozatkészsége, a legnagyobb hálaérzetünk kifejezése mellett, e helyen is megköszönöm, nem mulaszthatom el megemlíteni azon körülményt is, miszerint a nemes lelkű ajándékozó unitárius vallású s ezen nemes lelkű ténye által nemcsak Istennek tetsző dolgot cselekedett, hanem a vallási türelemnek s az ev. ref. egyház iránti tiszteletének is valóban szép példáját nyújtotta. Az egyházköziség az oláh-tengerben az intelligens családoknak köszönhetette fennmaradását.» Szép példa!

Dr. Ferenczy Géza egyh. tanácsos, orsz. képviselő abban a nagy kitüntetésben részesült, hogy az erdélyi részek arányosításáról és tagosításáról szóló országos törvények módosítására és kiegészítésére vonatkozó javaslat előadójává választotta. Minthogy a legtöbb baj és panasz, s talán még a kivándorlás is egyrészen abból származott, hogy a székelyföldi és erdélyrészi birtokviszonyok teljesen megváltoztak, dr. Ferenczy kezébe olyan munka van letéve, amelytől sok áldás remélhető. Gratulálunk a kitüntetéshez és sikert a munkához.

A csókfalvi zsinatra a rendező bizottság meghívója már szétküldetett. Augusztus 24., 25., 26. napjai vörösbetűs napok lesznek. Az első napon a Dávid Ferenc-Egylet tartja közgyűlését d. u. 1/25 órákor. Ezen kívül a zsinati gyűlékezeti fogadására fordítanak kiváló gondot. A zsinati elnökséget már Dicsőszentmártonban fogadja a küüllői kör. Az esperesi üdvözlésre Ferenczy József püspök úr fog válaszolni. Csókfalván a marosi kör nevében az esperes fogadja, hol ismét a püspök úr válaszol

a megérkezés örömh hangján. Délután 4 órákor istentiszteletre gyűlnek egybe a megérkezett zsinati tagok. Imát fog mondani Kelemen Albert esperes. A zsinati ház kiérzik a csinos meghívó sorai közül. El lehetünk készülve egy emlékezetes, szép ünnepélyre.

A zsinatok rendezőinek legtöbb gondot ad a nagyszámú vendég ellátása. A lakások falun nem nagyon tágasok s a városi kényelemre nem sokat gondoltak, midőn építkeztek, de a székelyeknél megszokott tisztaság és rend bizonyosan meg lesz Csókfalván is, s ha ehhez még szíveség is járul, nem lesz ok a panaszra.

Zsinati szónokok. A csókfalvi zsinat első szónoke, mint a többié is, Ferenczy József püspök úr lesz. A főpásztort mindig rajongó szeretettel várják és hallgatják hívei. A többi szónokok: a vasárnap reggeli templomozákor Vári Albert udvarhelyi lelkész, úrvacsoraosztásnál Ürmösi Kálmán szentgericezi; ugyanakkor a templomba be nem férő közönségnek prédikál Kelemen Árpád székelykaáli, úrvacsorát oszt Nagy Béla, bsztmikliói lelkész. Délután 4 órákor egyházi beszédet tart egyik felavatandó lelkész Hétfőn a papok szentelésén szónokol Guidó Béla esperes és a püspök úr.

Az unitáriusok missiója a XX-ik században nem kisebb, minthogy fölvilágosítsák az ország lakosságát arról, hogy Istenben való hit nélkül nincsen élet és nincsen haladás a társadalomban; arról, hogy a társadalmi és államélet alapja a Jézus tanításában van letéve, amelynek foglalatja: szeretet, munkásság, békesség és haladás. Az unitárius vallás hirdeti a lélek tökéletességét és rámutat Istenre, hirdeti az ember tökéletességét és rámutat Jézus Krisztusra s ezek alapján hirdeti, hogy az emberek egyenlők, az emberek testvérek, kik közül az erősek a gyengéknek, a gazdagok a szegényeknek, a tudósok a tudatlanoknak kötelesek segítségére lenni. Ezt az evangéliumot meg kell ismertetni az ország mindenik részében, minden emberrel. Hogy ezt tehesse, küldjön ki az unitárius egyház apostolokat, bármily áldozattal is, mert az idő megfogja mu-

tatni, hogy Magyarországnak legnagyobb jóttevői ezek az apostok lesznek.

Negyven éves találkozás. A kolozsvári unitárius főgimnáziumban 1867. év június havában végzett osztálytársaknak június 30-án volt találkozója

Az osztálytársaknak ez volt az első találkozója. Benkő Mihály kolozsmegeyei nagybirtokos s az Unitárius Egyház kolozsdobokaköri felügyelő-gondnoka buzgó fáradozásának köszönhetően az osztálytársak az összejövetelt,

A találkozás a Kossuth Lajos-utcai régi főgimnázium épületében azon nagyteremben volt, ahol az érettségiletették és ahonnan mint érett emberek léptek az életbe ki. E terem a kolozsvári Egyetemi Kör használatában van, de a kör elnöke készségesen engedte át e találkozásra.

A találkozás meghatározó jelenetét az ismerkedés képezte. A megjelent osztálytársak közül kevesen találkoztak 40 év alatt, s így az ismerkedés nehezen ment, végül ki kellett segíteni és bemutatni egymásnak az öreg társakat, kik közül többen könnyezve ölelték keblökre régi tanuló társaikat.

A megjelenteket Benkő Mihály meleg szavakkal üdvözölte, s az ő ajánlatára elnöknek Csongvai Lajos ügyvédi kamarai elnököt, jegyzőnek Török Árpád törvényszéki bírót választották meg, előadott Benkő.

A gyűlés lefolyása röviden a következő: Előadó bejelentette: Végeztek 37-en, abból elhaltak 20-an. A felolvasott névsorból konstatálva lett, hogy az elhalt társak részint egész fiatalon, részint tisztességes díszes állás elfoglalása közben haltak el.

A találkozássra bejelentették megjelenésüket 16-on; egynek, sem állását, sem tartzkodását meg tudni nem lehetett.

A 16-ból megjelent 10 társ, 5-ön betegség és elfoglaltság miatt kimentettek magukat, 1 nem jelentkezett.

Az életben levő osztálytársak mind szép és díszes társadalmi állást foglalnak el. A beteg osztálytársakat üdvözölték. A volt tanáraik közül elhaltak haton, életben vannak 3-an.

Az összejövetel alkalmából a Dávid Ferenc-emléknapra még a múlt század

hetvenes éveiben gyűjtött alapjuknak további kiegészítését határozta s a gyűjtés azonnal szép eredménnyel megindult. Az 50-es találkozást elhatározták.

Kitüntetett ifjak. Az unitárius kolégium évzáró ünnepélyén sok jeles ifjú részesült jutalomban Főlemlítjük, hogy az angol nyelvtani pályázaton 200 K-t nyert Benczédi Pál, 50—50 K-t: Árkosi Tamás, Kisgyörgy Imre, Györfi István papnövendékek; az érettségi vizsgán báró Petrichevich Horváth Kálman, 200 K jutalmát nyerte Zoltán Sándor. Az iskolai díjakból Gálfi Zsigmond és Zoltán Sándor VIII. oszt. ifjak nyertek legtöbb díjat. *A minden tekintetben kiváló tanuló* jutalmát, Gál Jenő gondnok úr 20 K adományát, nyerte Szász Ferenc I. oszt.

Akadémitánk itthon. A napokban egészen váratlanul lepett meg Raffaj Károly oxfordi akadémitánk. Két évi angliai élet után jó egészségben, jó kedvvel jött haza. Hogy ismeretben és tudományban is nagyot gyarapodott, azt ismert szorgalma után következtetjük. Családi ünnepélyre jött haza. Legyen üdvözölve közöttünk. — Kiss Sándor manchesteri akadémitánk is, egy év múltán haza nézett, mert ő Amerikába, a Meadille-i theológiára megy. Szép sikert ért el, amiért rendkívüli jutalomba részesült. Csak előre, hozzanának új erőt, új lelkesedést közénk!

Egy derék székely fiu. Hála Istennek sokan vannak, de mi most egyről, Sóos Vilmos szobrásznövendékről emlékezünk meg, aki a budapesti iparművészeti szakiskolának negyedéves hallgatója. Talán még a többi szegény fiuknál is szegényebb, mert a saját kezére és elvált anyja támogatására volt utalva. Kolozsvárt született, de itt nem tudott csak anyyira is menni, hogy az elemi iskolát végezze. Anyja szülőfalujában, Szent-ábrahámon a nagyszülők gondja alatt végzett, azután Kolozsvárt szobrászinas lett, azután valahogy följutott Budapestre s a jó emberei beajánlották a nagy művészhez, Fadruszhoz; most már IV. éves és műveivel díjakat, jutalmakat és elismerést vív ki.

Kolozsvár város legújabbán 400 kor. segélyt szavazott meg számára. Ismerjük egy pár művét. Bízva reméljük, hogy Kolozsvár is, de még a székelység is egykor büszke leend fiára. Is-ten segítse.

Az amerikai Unitárius Társulat titkára St. John úr nemcsak maga áll az unitárius eszmék szolgálatában, hanem a felesége is. A téli folyamán lapunk szerkesztőjéhez 15—20 kérdést intézett a tisztt. asszony egyházunk és vallásunk múltjáról és jelen helyzetéről s felolvasást készített, melyet Floridában és más helyeken is felolvasott. Ugyanakkor elmondotta kolozsvári emlékeit, melyeket ezelőtt két évvel szerzett, midőn Kolozsvárt, Toroczkót, Tordát és más helyeinket meglátogatta.

A várfalvi unitárius templom is javítás alá került, de az előjáróság hallgatott a jó tanácsra, s mielőtt munkához fogott volna, szakértővel nézette meg. Pákei Lajos főmérnök e hónap elején kiszállott és meglepte, mily nagybecsű régi épület a templom. A XVI-ik száz elejéről való és a mennyezete becses festményekkel van díszítve. Egyik oldalajtója valószínűleg a legelső építkezése idejéből való. Mind a vas-, mind a farészek szerkezete kiválóan értékes munka. Több felírata van, melyekből kitetszik, hogy a templom 1613-ban Némái János papsága, 1672-ben Karácsonfalvi János papsága alatt javított. Az 1780. évi javítás idejében a pap lévén Tő István; 1869-ben elhallgatták a pap nevét, ellenben a gondnok Pálfi K. Dániel, a számoló egyházfi Pálfi Sz. Máté és a segéd Boncza Gergely neve megörökítettett. 1672-ben s 1783—4-ben is a Pálfiak intézték az egyház dolgait.

A várfalvi templom tornya 1784-ben épült az egyházközség költségén. 1882-ben a földrengés következtében tetőig megrepedvén, 1886-ban megkötöttett. Most újból nagy átalakítás van készülöben. Elismerés illeti a mostani papot, Biró Lajost és az előjáróságot, hogy a szakértő véleménye szerint járnak el.

Az unitárius papnevelő intézetbe az 1907—8. tanévre fölvétettek r. hallgatóknak: IV. évre Arkosi Tamás, Bartók Géza, Gálfi Mihály, Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre, László Balázs, Péter Ödön, Taar Géza, Telkes Béla, Útő Lajos, III. évre: Györfi István, Kelemen István. II. évre: Rédiger Géza, Szász Dénes, Székely Tihamér, Szathmáry Miklós. I. évre: Marosi Márton, Székely Kelemen, Zoltán Sándor. Összesen 19.

Uj tanár. Az E. K. Tanács az unitárius papnevelő intézethez dr. György Jánost, ki csak nemrég érkezett meg külföldi tanulmányútjáról, alkalmazta tanárnak. A jeles tehetségű férfi munkássága elébe érdeklődéssel tekintünk.

A kivándorlás meggátlására minden eszközt föl kell használni. Alig lehet valakinek nagyobb befolyása a népre, mint a papnak. Az unitárius papnevelő intézet vezetősége a papságra készülő ifjakat előkészíteni akarván, erre a föladatra nyílt pályázatot hirdetett egyházi beszéd készítésére, melynek tárgya a *kivándorlás*.

Uj tanárok az unitárius gymnáziumoknál. A kolozsvári gymnáziumhoz a latin tört. tanszékre r. tanár Kovács Kálmán; földrajz, történelem h. tanár Kelemen Lajos; classika-filologia h. tanár Kegyes István; mennyiségtan-, természettan h. tanár Uzoni Imre. A székelykereszturi gymnáziumhoz: földrajz. történelemre r. tanár Szentmártoni Kálmán; magyar, latin h. tanár Péter Lajos, magyar latin h. tanár Fogarasi Géza; mennyiségtan, természettan h. tanár Lőrinci Géza; tordai gymnáziumhoz: magyar-latin r. tanár Kemény Gábor; latin-német r. tanár Demeter Dezső; természettan-földrajz h. tanár Kozma Béla.

Angliából 59 unitárius lelkész megy a bostoni kongresszusra. Azok között van az angol unitáriusok kitünő titkára Bowie, az Inquirer szerkesztője Davis és hazánkban nagy barátja Street.